

DANSK ORNITOLOGISK FORENING

Nyt fra fugleværnsfonden

December 2004

FORMANDEN HAR ORDET · MANGFOLDIGHED - ET NATURLIGT TRÆK

Du har det sikkert som jeg. Det er en fornøjelse at gå rundt i Vaserne en aften i maj og lytte til småfuglenes sang, mens blishøns og ænder plasker rundt i søerne. Det er storslået, når en vandrefalk i topfart er på jagt over vaderne ved Stormengene på det sydlige Rømø, mens knortegæssene græsser på forlandsmarsken. Det er flot, når viberne flakser over Nyords enge en mild forårsdag, mens lærken udfører sit mesterstykke af et sangværk. Eller flagspættens trommehvirvel i skoven ved Stubbe Sø ... eller rørdrummens dybe pauken i rørskoven ved Tryggelev Nor. Naturen er en rigdom, der giver os glæde og ro. I Fugleværnsfonden værner vi om vores rigdom.

Men vi synes også, at store dele af vort landskab med de vidtstrakte produktionsmarker mere præges af mangelfuldhed end af mangfoldighed. Et goldt og ensformigt landskab, der ikke levner megen plads til blomster, insekter, dyr og fugle.

Derfor er det så meget mere glædeligt, hver gang en kvadratmeter genoprettet natur ser dagens lys. Vi har i Fugleværnsfonden i år bidraget til denne udvikling, idet vi har udvidet vort fugleværnsområde ved Tryggelev Nor. Takket være godt samarbejde med myndigheder og naboer har Fugleværnsfonden sikret yderligere fristed for fuglene og naturen ved Nørreballe Nor. Vi har købt grunden på 74 ha. Nu skal vi i den kommende tid "bygge huset" dvs. indrette det nye fugleværnsområde, så fuglene kan finde husly i de nye omgivelser.

I årets løb har naturen været i politisk fokus på flere måder. Folketinget har vedtaget ny lovgivning både på naturbeskyttelsesområdet og inden for landbrugssektoren (landbrugsjorden). EU gennemfører omfattende ændringer i støtteordningerne. Der er gang i diskussionerne om de hjemlige nationalparker, hvor Fugleværnsfonden har væsentlige interesser på Møn (Nyord), på Mols (Stubbe Sø) og ved Vadehavet (Stormengene). Men mange ord og pæne tanker giver ikke af sig selv fuglene gode vilkår. Der skal handling til.

Dette praktiske arbejde står Fugleværnsfonden for på vore 18 reservater. Men vi kan kun gøre det takket være den styrke du giver os i form af økonomisk støtte og frivillig hjælp. Jeg vil meget bede om din opbakning og hjælp. Brug girokortet. Vi er i Fugleværnsfonden garanter for at midlerne kommer naturen og fuglene til gavn. Det kan du forvisse dig om, når du besøger vore - nej dine reservater. Så har du det lige som mig ... det er en fornøjelse ....

Hjertelig tak for din støtte og opbakning!

Martin Iversen

Formand for Fugleværnsfonden

FUGLEVÆRNSFONDEN UNDER DANSK ORNITOLOGISK FORENING

FUGLEVÆRNSFONDENS BESTYRELSE

- Formand: Martin Iversen; viceskoleinspektør
- Næstformand: Henning Nøhr; bistandskonsulent, cand. scient.
- Kasserer: S.A. Rasmussen; fhv. afd.leder
Torben Bøgeskov; naturvejleder
Leif Clausen; modelsnedker
Birger Christensen; cand.jur.
- Christian Hjorth; skoleinspektør, formand for DOF
Eyvind Lyngsø Jakobsen; fuldmægtig, cand.jur.
Peter Friis Møller; forstkandidat, cand. silv.
- Lennart Ricard; advokat, cand.jur.
- Martin Kviesgaard; Erhvervs-kundecheff
Nils-Erik Norsker; advokat, cand.jur.

TILSYNSFØRENDE OG OPTÆLLERE PÅ RESERVATERNE

- AGERØ:** Eyvind Lyngsø Jakobsen, Viborg
BØVLING KLIT: Egon Østergaard og lokal caretaker-gruppe
STUBBE SØ: Peter Lange og lokal arbejdsgruppe
STORMENGENE: Thor Bue Hansen og Lars Maltha Rasmussen
SØLSTED MOSE: Martin Iversen, Peter Kjær-Hansen og Niels Vedel, Tønder
SØGÅRD MOSE: Egon Iversen, Sydals
BØJDEN NOR: Per Bak, Fåborg og lokal arbejdsgruppe
ROHOLM: Kurt Due Johansen, Odense
TRYGGELEV NOR: Erik Larsen, Svendborg og lokal arbejdsgruppe
optællinger v. fyns amt: Nis Rattenborg og Ole Goldschmidt
GULSTAV MOSE: Søren Bøgelund, Langeland
NAKSKOV INDREFJORD: Michael Thelander, Nakskov
SAKSFIJED/HYLLEKROG: Leif Clausen, Nykøbing F., Uffe B. Nielsen, Maribo, Rasmus Romme, Holeby samt lokal arbejdsgruppe

BARUP SØ: Leif Jakobsen, Nr. Alslev, og lokal arbejdsgruppe

NYORD: Tommy Kort og lokal arbejdsgruppe samt Nils Aarsøe, Jan Blichert-Hansen, Ole Lund Jensen, Jan Jespersen, Morten Jørgensen og Søren F. Hansen

ÆGHOLM: Per Schiermacher Hansen

RAVNSTRUP SØ: Lokal arbejdsgruppe v. Henrik Wejdling, Ravnstrup

GUNDSØMAGLE SØ: Lokal arbejdsgruppe v. Arne Laursen, Veddelev

VASERNE: Lokal arbejdsgruppe

Fugleværnsfondens sekretariat

Administrator: Elise Frydensberg

Biologisk medarbejder: Søren Ferdinand Hansen

Naturvejleder: Allan Gudio Nielsen

Sekretær: Jørgen Wikkelsø

Fugleværnsfonden

Dansk Ornitologisk Forening

Vesterbrogade 138 - 140

1620 København V

Tlf.: 33 31 44 04

Fax: 33 31 24 35

e-mail: fvf@dof.dk

www.fugleværnsfonden.dk

Støttebidrag: GiroBank 509-4232

Redaktion og tekst: Martin Iversen (ansvh.), Elise Frydensberg, Søren F. Hansen, S.A.

Rasmussen, Allan Gudio Nielsen og Jørgen Wikkelsø

Vignetter: Jens Overgaard Christensen

DOF/Fugleværnsfonden, november 2004.

ÅRSBERETNING FOR 2004

STORE OG GLÆDELIGE BEGIVENHEDER ER INDTRUFFET FOR FUGLEVÆRNSFONDEN I 2004.

Først og fremmest har vi erhvervet yderligere 74 hektar natur ved Tryggelev Nor. Det drejer sig om 68 hektar i det tidligere Nørreballe Nor og 6 hektar engparceller i den nordlige del af Tryggelev Nor. Det samlede fugleværnsområde i Tryggelev Nor er dermed blevet Fugleværnsfondens største - i alt 175 hektar. I de kommende år vil der ske store forandringer i området, herunder udvidede adgangsmuligheder for publikum. Inde i bladet kan man læse mere om det spændende projekt, som vi er stolte af at være en del af.

Fugleværnsfondens store formidlingsprojekt, Fugle for Folket, er for alvor ved at komme i gang. Nyt skilte-design er udviklet og projektet er begyndt at sætte sig spor i fugleværnsområderne. Vi er således i fuld gang med at opføre en gangbro i rørskoven ved Gundsømagle Sø og senere skal en trampesti mellem de to fugletårne etableres. Projektet løber over 5 år og er generøst støttet af Aage V. Jensens Fonde. Læs mere om Projekt Fugle for Folket senere i bladet.

Fugleværnsfondens bestyrelse har i det forløbne år vedtaget en strategi for placering af midler i værdipapirer. Der vil som hidtil kun blive investeret i sikre papirer i form af obligationer med lang løbetid og høj direkte rente. Takket være bidrag fra medlemmer og fonde samt midler fra arv har Fugleværnsfonden i dag en solid økonomi med en meget høj soliditet. Dette kan vise sig at være en stor fordel, set i lyset af den nye landbrugslov samt omlægningerne af EU-støtten til kreaturafgræs-

ning. De økonomiske og naturmæssige konsekvenser af disse love er i skrivende stund uafklarede.

Fugleværnsfondens frivillige arbejdsgrupper har, som det fremgår af dette årsskrift, udført et fantastisk stykke arbejde i fugleværnsområderne. Tårne, skjul og gangbroer er vedligeholdt, enge er plejet og slået med le, ynglefugle er registreret, fuglekasser er opsat og endelig er mængder af krat ryddet og adskillige træer fældet. Sidstnævnte aktiviteter kan nu udføres fuldt forsvarligt, idet arbejdsgrupperne øst for Storebælt, takket være en særlig fondsdonation, fik mulighed for at deltage i to kurser: Et førstehjælpskursus samt et kursus i brug af motorsav. Samtidig er det nødvendige sikkerhedsudstyr blevet indkøbt, ligesom der, i henhold til Fugleværnsfondens strategi for miljø og arbejdsmiljø, er udarbejdet retningslinier for arbejdet i fugleværnsområderne. Vi er således kommet et stort skridt videre med hensyn til at sikre vores frivillige hjælpere gode arbejdsbetingelser.

Ved udgangen af 2004 ejer og administrerer Fugleværnsfonden i alt 18 fugleværnsområder med et samlet areal på 856 hektar. Der skal lyde en meget stor og varm tak til alle, der siden Fugleværnsfondens start har medvirket til, at vi er nået så langt. Og tak til alle, der i det forløbne år har givet bidrag, enten i form af store eller små økonomiske gaver - eller i form af frivilligt arbejde. Vi glæder os til - sammen med Jer - at skabe nye resultater fremover.

ÅRETS GANG I FUGLEVÆRNSOMRÅDERNE

PLEJEPLAN FOR AGERØ

Såvel de ca. 4.000 lysbugede knortegæs som de 2.500 mennesker, der årligt gæster Fugleværnsfondens reservat på Agerø, kan se frem til mere ordnede forhold i de kommende år. Netop nu færdiggør Hedeselskabet en plejeplan for det 26 hektar store fugleværnsområde, og heri vil der blive fastlagt nogle langsigtede retningslinier for både pleje og formidling på Agerø. Hovedformålet med plejeplanen er at give de lysbugede knortegæs de bedst mulige fourageringsbetingelser, idet størstedelen af bestanden, på ca. 6.000 fugle, i lange perioder opholder sig på strandene og i det lave vand ved reservatet. En fortsat afgræsning af strandengen er den vigtigste og altafgørende del af det fremtidige plejearbejde, og dette vil også tilgodese de ynglende vadefugle og ænder. Indtil slutningen af maj er der gode muligheder for at opleve gæssene i forårsmånederne fra det lille observationsskjul på stedet.

Omkring 50 medlemmer af Morsø Landboforening aflagde besøg i reservatet på Agerø, ved et vellykket arrangement i begyndelsen af maj. Ved denne lejlighed blev der uddelt stor ros til det fine samarbejde, som Fugleværnsfonden og den lokale landmand har omkring fugleværnsområdet - et samarbejde, der er til gavn for både landmanden, Fugleværnsfonden og de lysbugede knortegæs, der er meget glade for de afgræssede strandene.

Hvepseedderkopper ved Stubbe Sø. Foto: Allan Gudio Nielsen.

MANGE BOLIGER VED STUBBE SØ

Arbejdsgruppen ved Stubbe Sø har udført et omfattende arbejde i fugleværnsområdet på Djursland. Mange træer og buske er blevet ryddet, både for at skabe mere lys i fyrreplantagen og for at forbedre udsigten fra "Bogpeters Hytte" - det sommerhus, der ligger i reservatet. Gruppen har dannet et hyttelaug, der sørger for den nødvendige vedligeholdelse af huset. Således er en ny skorsten blevet opsat i år, og taget er blevet tætnet. Hyttelaugene står også for udlejningen af huset (til DOF-medlemmer. Se rubrikanonce i Fugle og Natur), og mange har benyttet sig af det gode tilbud, og tilbragt en uge eller en weekend i det naturskønne område - for en rimelig pris.

Andre logerende bor dog gratis i fugleværnsområdet. Det gælder således 34 par mejser (heraf 9 par sortmej-

Et eksemplar af den sjældne dyndsmørling ved Sølsted Mose. Foto: Christian Dieperink, WaterFrame

ser), 2 par rødstjerter samt ikke mindre end 6-11 par af broget fluesnapper. Alle par yngler i de mange redekasser, arbejdsgruppen har opsat. Også dyrelivet i fugleværnsområdet trives. Der er således gode muligheder for at se rådyr, hare, flagermus, ræv, hugorm, snog og firben. Også den smukke og sjældne hvepseedderkop, der indvandrede til Danmark i 1992, er fundet ved Stubbe Sø.

EN MÆRkelig FISK I SØLSTED MOSE

Sidste vinter fandt nogle biologer en halv snes eksemplarer af en mærkelig fisk. Den lå begravet i muddret på bunden af de vandløb, der gennemløber Sølsted Mose. Dyndsmørling er fiskens navn, og den er meget sjælden i Danmark. Dyndsmørlingen er en åleslank, omkring 20 cm lang, fisk med ca. 10 skægtråde omkring snuden. Den er tilpasset livet i iltfattigt vand på en helt speciel måde, idet den bruger tarmsystemet som en slags ekstra "gælle". Når iltindholdet i vandet falder, stiger den regelmæssigt op til vandoverfladen og snapper en mundfuld luft, der dernæst synkes og presses hele vejen gennem tarmkanalen, for til sidst at forlade gattet som en række fine bobler. Undervejs er ilten blevet optaget gennem tarmvæggen.

Dyndsmørlingen giver en pibende lyd fra sig, hvis man rører ved den, og sønderjyderne kalder den derfor for pivål. I Fugleværnsfonden er vi stolte af at kunne skrive denne sære og i Danmark meget sjældne fisk på listen over beboere i vores fugleværnsområder, og vi håber i de kommende år at kunne gøre en særlig indsats for dyndsmørlingen i Sølsted Mose.

KREATURERNE ARBEJDER I SØGÅRD MOSE

Sidste år blev der etableret afgræsning i randområderne af Fugleværnsfondens lille hedemose syd for Aabenraa. I den forløbne sæson har kreaturerne gjort et pænt stykke arbejde og gnavet løs på de mange opvoksende birketræer, som derved holdes nede. Visse steder har dyrenes trampen dog været lidt for meget af det gode, og vi har derfor opsat nogle midlertidige hegn, så den sårbare hedemoseflora ikke skades. Takket være en stor og ihærdig indsats fra Fugleværnsfondens lokale opsynsmand har vi fået et godt og positivt samarbejde med naboerne til Fugleværnsfondens område. Vi har planer om næste år at foretage endnu en stor rydning af træer og buske i Søgård Mose, så mosen med den særprægede flora også fremover kan fremstå som en lille perle i det omkringliggende agerland.

RYDNING VED BØJDEN NOR

Den nye arbejdsgruppe ved Bøjden Nor har allerede sat sine tydelige - og positive - spor: Stien ud til skjulet er blevet udbedret, og plankeværket og observationsskjulet har fået en tiltrængt og kærlig hånd. På det fine overdrev, der findes syd og øst for selve noret, vokser både hulkravet kodriver og tyndakset gøgeurt, men da tjørn og andre buske gennem årene har bredt sig ud på overdrevet, var de sjældne planter ved at forsvinde. Hedeselskabet blev derfor hyret til at foretage en større rydning af træer og buske i dette område, og med efterfølgende hjælp fra

ÅRETS GANG I FUGLEVÆRNSOMRÅDERNE

arbejdsgruppen er der nu ryddet op og skabt plads til både orkideer, strandtudser og fugle i fugleværnsområdet.

STORE FORANDRINGER VED TRYGGELEV NOR

Tryggelev Nor er nok det fugleværnsområde som i disse år forandrer sig mest. Andetsteds i bladet kan du læse om alle de aktiviteter, det store EU Life-projekt vil medføre. Sideløbende med Life-projektet har arbejdsgruppen på Langeland ydet en stor indsats for at forbedre Tryggelev Nor, til glæde for både de besøgende og for fugle og natur. De to skjul er blevet flot vedligeholdt, gulvet og taget på hytten i Noret er blevet repareret, og endelig har gruppen - fra reservatgrænsen i syd til engene i nord - indsamlet sækkevis af affald på stranden og strandvolden.

Arbejdsgruppen har også ryddet et krat af bjergfyr på klitheden mod nord, og samtidig har gruppen erklæret krig mod de mange hybenroser i området. Disse truer med at overvokse den fine klithede med de mange mosser og laver. Ved Trehøje i den østlige del af Tryggelev Nor er skellet til naboen blevet fastlagt af en landmåler, og her har arbejdsgruppen på to arbejdsdage plantet flere hundrede buske langs det nye skel. Buskene er stadig ret

Kratrydning ved Tryggelev Nor. Foto: Erik Larsen.

små, men pap-plader sikrer mod overgroning og konkurrence fra græsset. Desværre blev mange af buskene forbrændt, da naboen satte ild til sin mark efter høst, men vi håber, at de vil komme sig, så vi med tiden kan få et smukt, levende hegn langs skellet ved Trehøje.

Gruppens flotte arbejde i vinteren 2003/04 med at skabe en åben overgangszone i rørskoven foran hytten, har været en stor succes. Mange fugle er efterfølgende observeret i området - herunder en skestork, der kom på besøg en af de tidlige forårsdage.

BEDRE GRÆSNINGSMULIGHEDER I GULSTAV MOSE

Også i Gulstav Mose har den langlandske arbejdsgruppe sat sine spor. Et tjørnekrat, der havde bredt sig ud over engen fra et levende hegn, er blevet ryddet og en del rødder fra tidligere fældede pilebuske er gravet op. For at bevare de blomsterrige, fugtige enge i Gulstav Mose, er det alt afgørende, at området afgræsses af kreaturer. Disse græsser villigt i fugtige områder, men færdes nødt på en halv meters vand. For at få alle "hjørner" af mosen afgræsset, har arbejdsgruppen derfor ryddet en passage for dyrene gennem et tæt og uigennemtrængeligt krat. Vi håber dermed, at dyrene bedre kan finde vej til de grønne pletter med græs og urter rundt om i mosen.

NINAS HUS OG HVEPSEVÅGER VED SAKSFJED/HYLLEKROG

Da Fugleværnsfonden overtog Saksfjed/Hyllekrog i 1995, blev vi samtidig ejer af en gammel jagthytte på Hyllekrog - kaldet Ninas Hus. Fra at være et faldefærdigt skur er Ninas Hus nu - takket være en ihærdig og vedvarende indsats fra den lokale arbejdsgruppe - en fin lille hytte, hvor man kan nyde varmen fra brændeovnen, lave en kop kaffe på gasblusset og overnatte i de to køjesenge. Vand og el findes ikke og der er 3,5 km. til fods ud til huset, men alligevel har adskillige skoleklasser samt DOFs ung-

Ninas Hus. Foto: J.K.O. Jakobsen

Svaletur ved Barup Sø. Foto: Allan Gudio Nielsen

domsafdeling med stor succes afholdt flerdages-lejre i og omkring Ninas Hus.

Arbejdsgruppen fælder og rydder fortsat et stort område med træer og buske i Saksfjed Inddæmning, der således langsomt er ved at blive forvandlet til eng. På en af de gamle elmaster nord for pumpestationen har gruppen i marts måned opsat ikke mindre end 12 stærekasser, og stærene indtog villigt deres nye tæt-høj bebyggelse den efterfølgende ynglesæson.

For første gang blev der sidste søndag i august afholdt "Hvepsevågens Dag" på Hyllekrog. De ca. 60 fremmødte fuglevenner talte ikke mindre end 1.424 hvepsevåger, der trak sydpå langs fugleflugtslinien til Femern. Deltagerne stod i telefonisk forbindelse med fuglekiggere på Falsterbo, der ligeledes afholdt Hvepsevågens Dag, og her blev der talt ca. 700 trækkende hvepsevåger. Det er planen at afholde Hvepsevågens Dag ved Hyllekrog hvert år fremover.

PLANER OM FÆLLESGRÆSNING VED BARUP SØ

Fugleværnsfondens reservat ved Barup Sø grænser mod øst op til mange meget små parceller - alle med forskellige ejere. For den enkelte ejer kan det ikke betale sig at etablere afgræsning, hvilket bevirker, at de tidligere engområder gror til med pilekrat - og det er der i forvejen rigeligt af ved Barup Sø. Fugleværnsfonden tog derfor initiativ til et møde i foråret, hvor vi drøftede mulighederne for en fælles afgræsning med naboerne. Vi håber, at det på sigt bliver muligt at gennemføre dette projekt, også fordi der er en stor bestand af kæmpe-bjørneklo på flere af parcellerne. Den lokale, frivillige arbejdsgruppe yder - blandt meget andet - en stor indsats for at bekæmpe kæmpe-bjørneklo i Barup Sø, og en bekæmpelse på naboarealerne er en betingelse for at planten kan udryddes helt.

I samarbejde med en lokal landmand blev en ny form for guidet tur afprøvet i sommers: Niels Hansen har sine flotte limousine kreaturer gående på Fugleværnsfondens eng, og omkring 20 deltagere nød først fuglelivet og de græssende køer, dernæst beundrede de mange ynglende svaler på Niels Hansens gård, og endelig blev der serveret lækre smagsprøver på det fine limousine-kød. Behøver vi at nævne, at turen var en succes.

ÅRETS GANG I FUGLEVÆRNSOMRÅDERNE

STYNEDE POPLER VED NYORD ENGE

Sidste efterår blev en række høje popler langs Nyords sydeng fældet i ca. 2 meters højde, fordi kragerne brugte dem som udkigspost, før de plyndrede vadefuglenes reder! Arbejdsgruppen har i løbet af vinteren udført et stort stykke arbejde med at få fjernet og brændt de mange grene. Til gengæld står der nu en række flotte stynede popler - og sådanne er i høj kurs blandt mange fuglearter, herunder stære, spurve og natugler. Ved en rydning af et pilekrat i den østlige del af nordengen, blev en mindre losseplads afsløret. Arbejdsgruppen har ryddet op i dette område, hvor der også gror kæmpebjørneklo, som gruppen nu aktivt er begyndt at bekæmpe.

Det store fugletårn er blevet flot vedligeholdt, og ved P-pladsen har arbejdsgruppen opstillet to bænke, som flittigt benyttes af de mere end 25.000 gæster, der årligt besøger tårnet. Fugleværnsfonden havde i sommers besøg af nogle biologer fra Vattenriket ved Kristianstad i Sverige. De har alle stor erfaring i engpleje, og de vurderede, at engene - med få undtagelser - frembyder rigtig fine yngle- og rastemuligheder for vadefugle, ænder og gæs.

Fut i fejemoget! Foto: Arbejdsgruppen ved Nyord Enge.

STORT KRATRYDNINGSPROJEKT VED RAVNSTRUP SØ

Arbejdsgruppen ved Ravnstrup Sø har ikke ligget på den lade side i det forløbne år. I starten af juli foretog gruppen et større høslet på engstykket vest for søen. Også stien ud til fugletårnet er blevet vedligeholdt, ligesom gangbroen og fugletårnet har fået en kærlig hånd. På det tidligere lossepladsareal langs adgangsvejen til reservatet, har Fugleværnsfondens seks får - med stor appetit - i løbet af de sidste 3 år forandret landskabet: Kæmpebjørnekloen er væk, og hele området fremstår nu åbent - til stor glæde for blandt andet tårnfalken, som har lettere ved at fange de mange mus i området.

Takket være tilskud fra private fonde, har vi dette efterår fået ryddet et stort pilekrat - med en yderst effektiv maskine, der i én arbejdsgang fældede krattet og knuste grene og stød. Formålet med rydningen er forbedre ynglemulighederne for rørskovsfugle som rørdrum, rørhøg og skægmejse. Rørdrummen er set og hørt i Ravnstrup Sø adskillige gange, så måske til næste år..... Et mere åbent Ravnstrup Sø vil også få betydning for fugle- og dyrelivet om vinteren, idet fugle og vildt i stor udstrækning søger føde og ly her i jagtsæsonen, hvor der drives en intensiv jagt på naboarealerne.

Så er høet høstet! Foto: Peter Vadum.

Bent er ude med leen. Foto: Arne Laursen.

NYE OPLEVELSER VED GUNDSØMAGLE SØ

Projekt Fugle for Folket er ved at blive synligt ved Gundsømagle Sø. Den lokale arbejdsgruppe er i gang med at etablere en trampesti mellem de to fugletårne på sydsiden af søen. Stien går visse steder gennem tæt krat og sump, så det er ikke nogen let opgave, gruppen er kommet på. Samtidig er tømrermester Hans Meilstrup ved at bygge en gangbro i rørskoven ved det vestlige fugletårn.

Fra gangbroen vil besøgende kunne opleve rørskovens helt specielle fugle-, dyre- og planteliv, og man vil forhåbentlig også få mulighed for et kig ud over søfladen. Både trampesti og gangbro er finansieret af Aage V. Jensens Fonde, som en del af Projekt Fugle for Folket. Læs mere om dette andetsteds i bladet.

Arbejdsgruppen har virkelig haft et travlt år. Ud over arbejdet med trampestien har gruppen slået hø på et ryddet areal ved det vestlige fugletårn, samt opsat hjemmelavede skægmejsereeder i rørskoven. Desuden har gruppen, ved opsætning af minkfælder, forsøgt at indfange nogle af de mange vildtlevende mink, der findes omkring søen, og som er mistænkt for at begrænse fuglenes ynglesucces væsentligt. Sluttelig skal nævnes, at to studerende ved Danmarks Tekniske Universitet i foråret 2004 skrev en opgave om mulige oprensingsmetoder ved Gundsømagle Sø. Rapporten er blevet drøftet med Roskilde Amt, og vi håber, at dens forslag til forbedring af vandkvaliteten i søen, vil blive undersøgt nærmere og måske ført ud i livet.

Spurveuglen i centrum. Foto: Martin Holm.

BJØRNEKLO OG SPURVEUGLE I VASERNE

Den lokale arbejdsgruppe i Vaserne har igen i år ydet en stor indsats. Pavillonen er blevet vedligeholdt og området omkring den holdt åbent. Samtidig har Bjørnebanden bekæmpet de tusinder af kæmpe-bjørneklo, der i de sidste 20-30 år har fået lov til at brede sig i Vaser-området. Det er et meget stort arbejde gruppen udfører, og skal bekæmpelsen lykkes til fulde, kræver det en kontinuerlig indsats gennem flere år. Nogle vigtige egenskaber for medlemmerne af Bjørnebanden er således energi, vedholdenhed og en god portion tålmodighed.

I oktober måned blev en spurveugle under stor bevågenhed udsat ved pavillonen i Vaserne. Spurveuglen, som er en sjælden gæst i Danmark, var fløjet mod en rude i Stenløse, og blev herfra bragt til en vildtplejestation i Nærum. Den fik det dog hurtigt bedre, og kunne dagen efter slippes ud i det fri igen. Omkring 30 mennesker var mødt op i Vaserne, for at beundre denne lille fascinerende ugle, inden den fløj op i et træ og senere ud i aftenstemningen.

FUGLENE DANMARKSKORT

Ved at nærlæse listen over ynglefugle danner der sig et tydeligt geografisk mønster: Knaranden findes talrigt på alle de sydøstdanske fugleværnsområder, mens Dobbeltbekkasinen klart foretrækker de næringsfattige vådområder med højt græs. Fyrremejsen findes kun i Sønderjylland og optræder kun i Sølsted og Søgaard Moser. De følsomme engfugle som Stor Kobbersneppe og Alm. Ryle yngler på store strandenge, der kun har været udsat for en meget nænsom påvirkning af mennesker. Det er snart kun i det vestlige Jylland at sådanne forhold eksisterer (bl.a. Bøvling Klit), men Nyord ligger som en lille trodsig ø i Østersøen og huser stadig betydelige engfuglebestande, således både Alm. Ryle og Stor Kobbersneppe i 2004. Et flot kvalitetsmærke af Fugleværnsfondens indsats, som i mere end 30 år har været en aktiv medspiller i bevarelsen af fuglelivet på Nyords fantastiske strandenge.

KAN NATURPLEJE FÅ FLERE RØRDRUMMER PÅ LISTEN?

Fugleværnsfonden arbejder målrettet på at forbedre forholdene for fuglene. Erfaringer fra England viser, at det via naturpleje er muligt at skabe noget nær ideelle forhold for arter som f.eks. rørdrum. Ved Ravnstrup Sø forsøger vi at opnå dette, ved at forvandle et pilekrat på våd bund til et fugtigt rørskovparti. Først fjernes pilekrattet, derpå skræbes forsigtigt en del af tørvelaget så rørskoven bliver tilstrækkelig fugtig. Resultatet vil om nogle år forhåbentligt kunne ses på listen over ynglefugle på Fugleværnsfondens reservater - i form af flere rørdrummer, grågæs og vandriksler. Alle har de glæde af en sådan naturpleje.

FUGLEVÆRNSFONDENS ØER OG HOLME

Fugleværnsfonden ejer 3 mindre øer: Roholm, Ægholm og Stenklipperne ved Agerø. Disse øer har deres helt eget fugleliv. Det er mågernes, ederfuglenes og skarvernes land. Her kan de yngle i fred for rovdyr. Skarven yngler på fastlandet helst i træer, men på øer, hvor der ikke er mulighed for ræve, viser fuglen sin store tilpasningsevne og yngler i stedet på jorden. På Ægholm ud for Nyord findes således ca. 300 par skarver side om side med 12 par knopsvaner.

Ynglefugletal 2004	Agerø	Bøvling Klit	Stubbe Sø	Stormenge	Sølsted Mose	Søgård Mose	Bøjden Nor	Roholm	Tryggelev Nor	Gulstav Mose	Nakskov Indrefjord	Saxfjed/ Hyllekrog	Barup Sø	Nyord	Ægholm	Ravnstrup Sø	Gundsømagle Sø	Vaserne
Skarv															300-330			
Fiskehejre										1								
Rørdrum									5-7	2			1					
Toppet lappedykker									24	2	20	1					1	
Gråstrubet lappedykker							1		28	4		9	2			4		
Lille lappedykker					3-5	2			25	5	1	1	0-1					
Grågåås			2	0-1		3			23	8						2	5	1
Knopsvane			1		1		1		6	1	11	1	2	3	12		1	
Gravand	6			3	1				13	1	1	6		>25				
Gråand			1		6-10	4-5	8		34	8-10	10-15	16	4-5	52	1	2-3	1	3
Krikand					2-3	1			1									
<i>Atlingand</i>										1	2	2		4				
<i>Spidsand</i>														5				
Knarand									14	1	2-3	9		5				
Skeand									26	1	2	7		34				
Troldand					2-3	2	2		1	2	5-7							
Taffeland									12	6	3-4							
Ederfugl								13	2			15		20	63			
Toppet skallesluger	2						2					1		9				
Musvåge					1							1						
Rørhøg			0-1		1				2	1	2	1	1-2					
Lærkefalk																		
Tårnfalk												2	1					
Spurvehøg									1									
Duehøg					1													
Vandrikse					6-10				17	8-9	>1	>1	7-8			5		1
Grønbenet rørhøne			1		>2				8	8	>1	>2	2-3			5-6		
Blishøne					10	4	4		55	10	35	20	10	12		4-5	3	4
Strandskade	6-8	1		4			2	1	4	1		10		67				
Stor præstekrave	8						3		5			7		3				
Vibe	5-6	2	0-1	6	2-3		1		19	3-4		25	0-2	85				
Klyde	9											2		5				
Rødben	8	2		67			3		8	1		25		180				
<i>Alm. Ryle</i>		1												1-2				
<i>Tinksmed</i>					0-1													
Stor kobbersneppe		1												8-11				
Dobbeltbekkasin	1			1	>6	3				0-1		3		0-1				
Skovsneppe			0-1									>1	1					
Hættemåge				1								4						
Stormmåge	10																	
Sølvmåge	87														25			
Svartbag								8							6			
Havterne	5													1-2				
Natugle												1	0-1				1	
<i>Lille flagspætte</i>												1						2
<i>Fyrremejse</i>					5-7	1												
<i>Pungmejse</i>					5-7				1									
Rødrygget tornskade			2		>2					3		2						
<i>Karmindompap</i>										0-1								

Arter i kursiv = en rødlistet art

ORKIDEER - FUGLEVÆRNSFONDENS JUVELER

Maj-gøgeurt ved Gulstav Mose. Foto: Allan Gudio Nielsen.

Orkideer er nogle af de mest farvestrålende planter i den danske natur, og vækker med deres smukke blomster altid begejstring. Alle arter af orkideer er fredede i Danmark, hvilket betyder at de hverken må plukkes eller graves op. Fugleværnsfonden passer derfor godt på sine 4 arter af orkideer.

Overdrevs- og engorkideer

De 4 orkideer som optræder på Fugleværnsfonden reservater kan groft sagt inddeles i to kategorier. Skov-Gøgelilje og Tyndakset Gøgeurt findes på de lidt tørre områder - overdrevene - mens Maj-Gøgeurt og Kødfarvet Gøgeurt foretrækker de fugtige enge.

Orkideer - et kvalitetsstempel

Finder man orkideer, er det ofte et tegn på, at naturen har været upåvirket af menneskehånd igennem rigtig mange år. Gødskning og opdyrkning er deres fjende nr. et. Orkideer på overdrev og enge er dog afhængige af en nænsom landbrugsmæssig drift i form af afgræsning, da de ellers vil blive skygget bort af den øvrige vegetation.

Sammen med orkideerne forekommer ofte en lang række andre sjældne planter. Ved Gulstav Mose kendes der således ca. 250 plantearter. Imellem orkideerne finder man

smukke og sjældne planter som Hjertegræs, Vild Hør og den meget specielle og smukke Lav Tidsel, hvor den lilla blomst sidder helt nede i bladrossetten i jordhøjde.

Oplev orkideer på Fugleværnsfondens reservater

Et besøg ved Gulstav Mose i slutningen af maj kan være en overvældende oplevelse. Op til 1000 blomstrende Maj-Gøgeurt trækker netop på det tidspunkt et lilla bånd over engen. Samtidig blomstrer lige så mange Gule Iris langs kanten af rørskovene. Resultatet er et imponerende farvespil.

Sådan passer Fugleværnsfonden på sine orkideer

Rydning af buske og træer kan ofte få orkideerne frem i lyset. Når først området er åbnet, skal det enten afgræsses eller slås, for at orkideerne kan trives. Ved Bøjden Nor er der i dette efterår udført et kratrydningsprojekt, der gerne skulle give den Tyndaksede Gøgeurt langt bedre livsvilkår. Også ved Gulstav Mose har arbejdsgruppen gennem flere sæsoner ryddet buske på enge og overdrev. Resultatet har været mere plads til Skov-gøgeliljen, der har takket for indsatsen ved at øge sin bestand fra under 10 til over 100 individer.

	Maj-Gøgeurt	Kødfarvet Gøgeurt	Tyndakset Gøgeurt	Skov-Gøgelilje
Sølsted Mose		•		
Stubbe Sø		•		
Bøjden Nor			•	
Tryggelev Nor	•		•	
Gulstav Mose	•			•
Saksfjed Hyllekrog	•	•		
Barup Sø		•	•	
Nyord		•		
Gundsømagle Sø		•		

"Gøgeurter og Gøgen"

"Det var overtro, der satte Gøgeurten i forbindelse med Gøgen. Gøgen ankommer til landet omtrent samtidig med at gøgeurten blomstrer, og Gøgen ansås at være et erotisk meget aktivt dyr. Dens stemme spæde om kærlighed og livets længde, mente man, og i mange lande er Gøgen symbolsk blevet knyttet sammen med forårets grøde og tordenregn. På Falster kaldte man planten Gøgeurt, "fordi den gror, hvor gøgen tabte sit skarn".

TRYGGELEV/NØRREBALLE NOR - FUGLEVÆRNSFONDENS STØRSTE RESERVAT TAGER FORM

Et fast tryk opad på en afbryder er hvad der skal til, for at igangsætte det største naturgenopretningsprojekt i Fugleværnsfondens historie.

Afbryderknappen sidder i det pumpehus, der i mere end hundrede år har sørget for at holde Nørreballe Nor fri for vand. Når pumpen stopper, vil Nørreballe Nor i løbet af vinteren langsomt blive fyldt med vand, for til sidst at "flyde sammen" med Tryggelev Nor, der derved bliver Fugleværnsfondens største reservat, på 170 hektar.

Øer til fuglene

Den nye sø anlægges med fire øer. Her vil der med tiden forhåbentlig yngle hættemåger og fjordterne, og øerne vil med sikkerhed tiltrække lappedykkere, blishøns og andefugle. Øerne er placeret i nærheden af punkter med gode oversigtsforhold, så publikum får mulighed for at opleve fuglelivet bedst muligt.

Selve søfladen forventes at blive et vigtigt rasteområde for vandfugle som grågæs, svømmeænder og dykænder. Der er gode chancer for, at havørnen vil blive tiltrukket af området og fiskeørnen forventes at fouragere over søen på trækket. Disse fugle kan allerede i dag opleves i Tryggelev Nor, men der er ingen tvivl om, at området i fremtiden vil tiltrække væsentligt flere fugle.

Den sydlige del af søen bliver lavvandet, med både rørskov, øer og vandflade. Området forventes tiltrække mange fugle, herunder rørskovsfugle som rørdrum, rørhøg og skægmejse.

Nye publikumsfaciliteter

Fugleværnsfonden har ønsket, at der bliver gode muligheder for at opleve det nye område i Nørreballe Nor. Der etableres derfor en parkeringsplads ved den gamle stendysse mod nord, hvorfra man vil have en flot udsigt over søen. En 3 km. lang natursti giver mulighed for en fin gåtur gennem det nye vådområde til den gamle pumpestation. Herfra vil den nordlige del af Tryggelev Nor kunne opleves fra en helt ny vinkel.

Nørreballe Nor. De røde stiplede linje er den nye sti i området..

Forbedringer i Tryggelev Nor - og flere på vej

Genskabelsen af Nørreballe Nor vil nedsætte tilførslen af kvælstof med 70 %. Det betyder en forbedret vandkvalitet i Tryggelev Nor. Desuden vil der blive etableret et såkaldt indløbsbygværk - en slags sluse, der med mellemrum lukker havvand ind i noret. Nedlæggelsen af pumpeaktiviteten i Nørreballe Nor betyder endvidere, at flere el-ledninger i Tryggelev Nor kan fjernes. Det vil være en stor forbedring for de viber og strandskader, der i dag yngler i området.

I den nordlige del af Tryggelev Nor er der i efteråret udført en rydning af en nåltræsplantage for at genskabe et åbent klit- og strandengslandskab. Samtidig har Fugleværnsfonden erhvervet yderligere 6 hektar enge, således at fonden - på nær to parceller - i dag ejer hele Tryggelev Nor. Det giver optimale muligheder for at tilpasse plejen til fuglenes krav.

FUGLE FOR FOLKET - FORBEDRINGERNE FORTSÆTTER

Naturvejleder Allan G. Niensens liste over ønskelige forbedringer i fugleværnsområderne var efterhånden blevet ret lang. Som leder af utallige guidede ture i Fugleværnsfondens reservater, var han den der først så problemet, når f.eks. et kraftigt regnskyl havde forvandlet stien ud til fugletårnet til en mudderpøl. Det var især børnefamilier og gangbesværede, der havde svært ved at komme frem til fugletårne og udsigtspunkter. Noget måtte gøres!

En ansøgning til Aage V. Jensens Fonde om midler til netop disse forbedringer blev udformet - efter devisen: Vi tager det hele med! Stor var glæden derfor i Fugleværnsfondens, da svaret kom: Det er en flot plan, som vi gerne vil støtte 100 procent!

Det betyder, at der over en periode på 5 år, blev givet grønt lys for en lang række projekter, herunder:

- Udbedring af eksisterende stier og P-pladser
- Skridsikring af eksisterende gangbroer og oprettelse af nye
- Etablering af "boardwalks" i røskoven
- Opsætning af borde/bænkesæt
- Etablering af primitive overnatningspladser for især skoleklasser, herunder opførelse af såkaldte shelters
- Opførelse af nye skjul med tilhørende ramper
- Nye skilte i helt nyt design

De første meter af den nye boardwalk ved Gundsømagle Sø.

- Nye plancher, reservatfoldere og folderkasser
- Nyt udstyr og nye aktivitetsmuligheder til Fugleværnsfondens frivillige arbejdsgrupper

..... og så var det jo bare med at komme i gang!

I Fugleværnsfondens sekretariat blev tidsplaner revideret og detail-budgetter lagt.

Tømrermester Hans Meilstrup fik travlt med at udarbejde tegninger, planlægge indkøb osv.

Ansøgninger til fredningsmyndigheder, amter og kommuner blev udarbejdet.

Jo, der var nok at se til - og jo, det tog længere tid end vi havde regnet med.

Og hvor står vi så i dag?

- Som tidligere nævnt er vi ved Gundsømagle Sø i fuld gang med at etablere en trampesti og bygge en gangbro i røskoven.
- Vi har fået alle de nødvendige tilladelser til at bygge shelter, planchehalvtag og observationsskjul ved Ravnstrup Sø og regner med at gå i gang i løbet af foråret 2005.
- To nye årstidsfoldere for Nyord er fremstillet, og de nye folderkasser er under produktion.
- De nye "skilte" - der snarere bør betegnes som stolper

Tømrermester Hans Meilstrup på gyngende grund!
Foto: Allan Gudion Nielsen.

Arbejdsgruppen ved Tryggelev Nor og den første piktogramstolpe. Foto: Allan Gudio Nielsen.

med piktogrammer - er i første omgang opsat ved Tryggelev Nor, og de øvrige fugleværnsområder følger snart efter.

- Arbejdsgrupperne har fået nyt sikkerhedsudstyr og nye T-shirts med tryk - og et såkaldt forum er oprettet på Internettet, hvor arbejdsgrupperne kan udveksle erfaringer.
- En ny arbejdsgruppe er oprettet ved Bøjden Nor.
- Der er afholdt foreløbigt et af en række årlige fællestræf for arbejdsgrupperne.

Jo, vi er i gang, og i de kommende år vil Projekt Fugle for Folket give vore gæster helt nye oplevelsesmuligheder i fugleværnsområderne - uden at fuglene bliver forstyrret eller naturen lider overlast.

Piktogramstolpe ved Tryggelev Nor.
Foto: Allan Gudio Nielsen.

REGNSKAB

Fugleværnsfondens regnskab for 2003

(og 2002 i parentes, x 1000 kr.)

	2002	2003		2002	2003
INDTÆGTER			AKTIVER		
Bidrag fra medlemmer	(345)	300.657	Likvide midler	(492)	698.890
Bidrag fra gavebreve	(114)	110.640	Tilgodehavender	(208)	1.219.458
Bidrag fra fonde og legater	(268)	2.078.781	Obligationer	(8.732)	8.785.711
Tips- og Lottomidler	(120)	176.000	Inventar	(0)	0
Arv	(1.450)	322.057	Ejendomme	(0)	0
Renter	(492)	481.013			
Arveskøde	(1.250)	0			
Diverse	(8)	37.775			
Indtægter i alt	(4.047)	3.506.923	AKTIVER I ALT	(9.432)	10.704.059
Heraf hensat til projekter	(1.510)	2.011.775			
NETTOINDTÆGTER	(2.537)	1.495.148			
UDGIFTER			PASSIVER		
Arealudgifter	(1.352)	899.089	Skyldige omkostninger	(226)	240.836
Administration	(487)	407.656	Hensættelser	(307)	1.650.836
Oplysningsarbejde	(196)	131.632	Grundfond	(6.524)	6.498.211
Støtte til internationale projekter	(100)	100.000	Kapitalkonto	(2.375)	2.314.176
Udgifter i alt	(2.135)	1.538.377	PASSIVER I ALT	(9.432)	10.704.059
NETTORESULTAT	402	-43.229			

KOMMENTARER TIL REGNSKABET FOR 2003

Fugleværnsfonden har i 2003 modtaget mindre indtægter fra arv end året før, og samtidig er størstedelen af de ca. 2 mill. kr., der er indkommet i bidrag fra fonde og legater båndlagt til konkrete projekter. Dette bevirker, at driftsresultatet bliver svagt negativt (minus 43.229 kr.), men med en meget høj soliditet er fonden fortsat i en stabil økonomisk gænge. Hovedparten af vores indtægter er øremærkede, og vi har således et økonomisk sikkert fundament for vores arbejdsopgaver.

Fugleværnsfonden modtog i slutningen af året en engangsbevilling på 1 mill. kr. fra en fond, der ønsker at være anonym, og denne donation er overført til en hensættelse til arealkøb af Nørreballe Nor.

Takket være en generøs bevilling fra Aage V. Jensens Fonde kunne vi i sommeren 2003 igangsætte et stort femårigt formidlingsprojekt, "Fugle for Folket", som i regnskabsåret fik overført 565.250 kr. Dette projekt giver Fugleværnsfonden mulighed for at åbne vore fugleværnsområder for et bredere publikum gennem opførelse af nye faciliteter, så børnefamilier, gangbesværede og i nogen udstrækning kørestolsbrugere får bedre muligheder for gode natur- og fugleoplevelser. Vi er dybt taknemmelige for denne fornemme donation og glæder og til i de kommende år at realisere de mange aktiviteter.

Øvrige fondsbidrag udgør 514.000 kr., hvilket næsten er en fordobling i forhold til 2002. Medlemsbidrag er faldet med

ca. 50.000 kr. til 300.000 kr., og der er i 2003 indkommet 322.000 kr. fra arv, eller 1,1 mill. kr. mindre end året før. Renteindtægten (481.000 kr.) er stort set uændret. Fugleværnsfondens andel af foreningens tilskud fra tips- og lottomidler er steget med 56.000 kr. til 176.000 kr., og indtægter fra gavebreve androg 110.640 kr.

Udgifter til naturpleje og drift af fugleværnsområderne udgjorde i regnskabsåret 899.000 kr., et fald på ca. 450.000 kr. i forhold til 2002. Dette skyldes dels, at udgifterne til arealpleje var ekstraordinært høje i 2002 og dels, at vi i 2003 fik væsentligt mere i indtægt fra tilskud til miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger. Udgifterne til administration (408.000 kr.) og oplysningsarbejde (132.000 kr.) er faldet lidt, mens støtte til foreningens internationale projekter (100.000 kr.) er uændret.

Fugleværnsfondens grundfond udgjorde ved årets udgang 6,5 mill. kr. Fondens aktiver er i henhold til Fugleværnsfondens investeringsstrategi anbragt i sikre værdipapirer i form

af obligationsbaserede investeringsforeningsbeviser og obligationer med lang løbetid.

Det treårige "Projekt Stor Kobbersnepe" på Nyord, der afsluttedes i 2003, har været en stor succes. Private fonde har doneret over 1/2 million kroner til projektet, og der er gennemført en lang række forbedringer af afgræsningen på engene, forbedringer der har været til gavn for såvel de store kobbersnepper som for de øvrige engfugle på Nyord.

Helt afgørende for at de omtalte aktiviteter kan og har kunnet realiseres, er den store støtte og udbredte velvilje Fugleværnsfonden møder, såvel hos private fonde og offentlige myndigheder som blandt DOFs medlemmer og andre naturinteresserede. Disse små og store bidrag - samt en uvurderlig støtte i form af frivilligt arbejde - er alt sammen med til at bevare, beskytte og forbedre den natur, som Fugleværnsfonden har påtaget sig et ansvar for. Ved denne lejlighed skal lyde en meget stor tak til DOFs medlemmer for støtte og opbakning i det forløbne år.

Fugleværnsfondens bestyrelse imødeser således store udfordringer i form af igangværende projekter, hvis økonomi hviler på øremærkede hensættelser, men har samtidig nye planer om omkostningskrævende plejetiltag på de fleste andre fugleværnsområder. Vi håber derfor på fortsat økonomisk støtte fra medlemmer, fonde og legater samt gennem gavebreve og testamentarisk arv.

Fugleværnsfonden modtog i 2003 bidrag fra følgende fonde og legater, som alle sendes en varm tak:

Aage V. Jensen Charity Foundation
BG Fonden
Bodil Pedersen Fonden
DOF/København's Ekskursionsudvalg
Fabrikant Chas. Otzen's Fond
Familien Hede Nielsens Fond
Fondsbidrag, anonym
Glunz & Jensen Fonden
Grosserer Andreas Collstrop og søn Rudolf Collstrop's Mindelegat
Ingeniør K.A. Rohde og Hustrus Legat
Kredslæge E. Herskind og Hustrus Fond
Lise og Valdemar Kählers Fond
Martin Pedersens Mindelegat
Overlæge K. Andersen og Hustru E. Andersens Legat
Poul Tholstrups Fond
Roskilde Amt
Sam og Mia Jarris Legat
Suså Kommune, Aganda 21
Tømmerhandler Johannes Fogs Fond

DET INTERNATIONALE ARBEJDE

Fugleværnsfonden har i mange år ydet bidrag til DOFs internationale arbejde. I 2004 bevilgede Fugleværnsfonden i alt 100.000 kr. til formålet, hvoraf størstedelen gik til et BirdLife projekt til beskyttelse af vore trækfugle på Malta og i Tunesien.

Hvert år nedskydes tusinder af rovfugle, når de forår og efterår trækker hen over Malta. For at komme denne ulovlige jagt til livs vil vore BirdLife partnere i Italien og på Malta etablere et varslingsystem, så de på baggrund af vejrudsigterne kan varsko politiet på Malta om, hvornår større mængder af rovfugle forventes at passere -

og dermed, hvornår politiet har størst mulighed for at pågribe jægerne.

Også i Tunesien drives ulovlig jagt på bl.a. stor kobbersnepe. Med henblik på at stoppe jagten vil den tunesiske fuglebeskyttelsesorganisation søge at etablere caretaker-grupper og afholde træningskurser for lokale jagtinspektører omkring de vigtigste fugleområder (IBAs). Som endnu et led i kampen mod ulovlig jagt på trækfugle vil man også fremstille plakater og afholde aktivitetsuger for skolebørnene i 60 forskellige skoler.

FUGLEVÆRNSFONDENS BESTYRELSE:

Martin Iversen: Født 1951. Viceskoleinspektør på Bredebro Skole. Tidligere formand for og medstifter af DOF-Sønderjylland i 1976 og aktiv i DOF på en lang række områder, bl.a. fredningspolitisk arbejde omkring Tøndermarsken, Vadehavet og i Sønderjylland generelt. Har været engageret i adskillige af DOF's større projekter: Lokalitetsregistrering, ATLAS-projekt, Projekt Status, Fuglenes Danmark, Føl på Naturen m.v. Medlem af Fugleværnsfondens bestyrelse siden 1985 og formand fra 2001.

Henning Nøhr: Født 1959. Cand. scient. med speciale i miljøpåvirkninger af pesticider. Forskningsarbejde omkring europæiske trækfugle i Afrika. Direktør i Ornis Consult A/S 1986-96, herefter ansat i Udenrigsministeriet (Danida) og i dag chefkonsulent for miljø i Danida's Bistandsfaglige Tjeneste. Aktiv i DOF-Ribe fra ungdomsårene, projektmedarbejder i DOF 1975-86, sekretær for hovedbestyrelsen 1982-85, medlem og senere formand for Videnskabeligt Udvalg 1988-96. Har bl.a. deltaget i arbejdet omkring punktællinger af småfugle og undersøgelser af fugle på økologiske landbrug. Medlem af Fugleværnsfondens bestyrelse siden 1996 og næstformand i Fugleværnsfonden siden 2003.

S. A. Rasmussen: Født 1920. Sprog- og handelsskoleuddannet. Ansat i stort dansk ingeniørfirma i 46 år og pensioneret som afdelingsleder i 1983. Medlem af DOF siden 1954. Ekspeditionsleder i ind- og udland gennem 20 år, ynglefugle- og vinterfugletæller siden 1976. Bestyrelsesmedlem og kasserer i DOF 1971-73, i DOF-Salg til 1982 og derefter kasserer og medlem af bestyrelse og forretningsudvalg i Fugleværnsfonden. Har skrevet artikler om fugle i Danmark og Irak. Fik i 1995 DOF's hædersdiplom.

Torben Bøgeskov: Født 1955. Læreruddannet i 1980. Har siden 1986 arbejdet som naturvejleder - først i Århus kommune fra 1986 og fra 1992 i Skov- og Naturstyrelsen med tjeneste på Palsgård og Feldborg Statsskovdistrikter. Fra 2004 ansvarlig for information, naturvejledning og naturskoledrift på Feldborg Statsskovdistrikt. Aktiv i DOF siden 1975. Har bl.a. været formand for lokalafdelingen i Århus Amt, medlem af DOF's fredningsudvalg, medlem og senere formand for DOF's oplysningsudvalg og medlem af DOF's hovedbestyrelse fra 1988 til 2000. Medlem af Fugleværnsfondens bestyrelse fra 1998.

Leif Clausen: Født 1935. Modelsnedkermester og senere indkøber af støbejern og modelmateriale i Holeyby MAN B&W Diesel. Medlem af Fugleværnsfondens bestyrelse siden 1985 og fondens lokale ansvarlige for reservaterne på Lolland og Falster. Gennem mange år DOF's mand på Lolland-Falster som aktiv ekspeditionsleder, deltager i diverse fugleundersøgelser, optællinger og fredningsager. Fik i 2001 DOF's hædersdiplom.

Christian Hjorth: Født 1942. Skoleinspektør på Sevel Skole. Formand for DOF siden 1988 og medlem af hovedbestyrelsen siden 1980. Medlem af Fugleværnsfondens bestyrelse siden 1984 og af forretningsudvalget siden 1988. Tidligere formand for DOF-Ringkøbing, medlem af DOF's fredningsudvalg og gennem alle årene meget aktiv på det fredningspolitiske

område. Har bl.a. været medlem af Vildtforvaltningsrådet siden 1982 og har i starten af 1990'erne, i tæt dialog med Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Jægerforbund, fået gennemført et forlig om revision af jagtloven.

Eyvind Lyngsie Jakobsen: Født 1936. HH fra Niels Brocks Handelsskole 1962, privat ansættelse 1962-65. Jurist 1971. Afuldmægtig i Ribe Stiftsamt 1971-73, Overfrednings-nævnet og miljøstyrelsen 1973-77, afuldmægtig i Viborg Statsamt 1977-2002. DOF-medlem siden 1963, medlem af Fugleværnsfondens bestyrelse siden 1976 og lokal ansvarlig for de vest- og nordjyske reservater. Ynglefugletæller siden 1981. Redaktør af DOF-Viborg amts blad Hjejlen 1991-2001 og på ny fra 2003; formand for Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite i Viborg kommune siden 1980.

Peter Friis Møller: Født 1957. Cand. silv. med speciale i naturskov. Selvstændig konsulent ("Skov- og Naturrådgivning"). Indtil 2003 fuldtidsansat i Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (Miljøministeriet) med forskning i og rådgivning om naturskov, naturlig skovudvikling, skovhistorie og biologisk mangfoldighed i skov. Forfatter til flere bøger. Medlem af Fugleværnsfondens bestyrelse siden 1996.

Birger Christensen: Født 1941. Uddannet jurist og ansat i Miljøministeriet i 1971-2002, først i Planstyrelsen og Fredningsstyrelsen, senere i Skov- og Naturstyrelsen, hvor han primært arbejdede med fysisk planlægning og naturbeskyttelse. Medlem af DOF siden 1976 og indtrådt i Fugleværnsfondens bestyrelse i 2002.

Lennart Ricard: Født 1933. Selvstændig advokatvirksomhed fra 1975. Medindehaver af advokatfirmaet Lassen Ricard, censor i erhvervsret ved Handelshøjskolen til 1997, næstformand i Kredsbestyrelsen for Advokatsamfundets 1. kreds til 1997, formand for Statens Musikråd 1995-1999, medlem af repræsentantskabet Wonderful Copenhagen, medlem af bestyrelsen for Koføeds Skole, Det Danske Kulturinstitut, Kunda Kursachen Fonden, Københavns City Center, Spændcom A/S og andre erhvervsdrivende selskaber. Medlem af Fugleværnsfondens bestyrelse siden 2001.

Martin Kviesgaard: Født 1966. Kreditchef i Vestjysk Bank. Medlem af DOF siden 1983. Bestyrelsesmedlem i Viborg Amt. Bosat i Nuuk 1998-2002, hvor han var initiativtager til etablering af Grønlandsgruppen og talsmand for samme. Deltog bl.a. i hjemmestyrets arbejdsgruppe, der forberedte gennemførelsen af en forbedret jagtlov i 2001. Medlem af Fugleværnsfondens bestyrelse i 2003. Aktiv i DOF gennem en del år, bl.a. som turleder, koordinator for punktællinger, lokalt fredningsudvalg m.m.

Nils-Erik Norsker: 1943. Medlem af DOF siden 1961. Advokat 1971. Medindehaver af advokatfirmaet NORSKER & JACOBY siden 1974. Medlem af DOF's hovedbestyrelse og forretningsudvalg.

DOF/FUGLEVÆRNSFONDEN - VI KØBER FRISTEDER TIL DANMARKS FUGLE

Fugleværnsfonden er en økonomisk selvstændig fond under Dansk Ornitologisk Forening. DOF har siden 1906 været foreningen for fugleinteresserede og fuglebeskyttelse. Fugleværnsfonden har siden 1966 købt og administreret naturreservater over hele landet.

FUGLEVÆRNSFONDENS FORMÅL

- At værne om den danske fuglefauna ved at medvirke til at bevare eller skabe vigtige fuglelokaliteter, navnlig for truede og sårbare arter, og at foranstalte naturformidling fra fondens reservater.
- At støtte projekter, der bidrager til at bevare danske yngle- og trækfugle samt deres levesteder under disse fugles ophold uden for Danmark. (§ 2 i fondens love)

RESERVATERNE - FUGLENES FRISTEDER. Fugleværnsfonden ejer og administrerer i dag 18 naturreservater på i alt 720 hektar. I disse fristeder kan fuglene finde skjul, redested og føde. Tilsammen rummer reservaterne de fleste typer af den danske natur, med hovedvægt på de særligt truede naturtyper: Enge og moser, strandenge og strandsøer, kystfugleøer og naturskov. Flere reservater har status som lokaliteter af national eller international ornitologisk værdi.

NATURGENOPRETNING OG NATURPLEJE. I reservaterne gennemføres en aktiv naturgenopretning og -pleje, typisk i form af rydning af uønsket opvækst, vandstandsregulering, etablering af yngleøer mv. De fleste enge og strandenge afgræsses. Der gødes eller sprøjtes ikke. På denne måde sikrer vi optimale levevilkår for de vilde fugle, dyr og planter.

FRIVILLIGE, LOKALE ARBEJDSGRUPPER. Til de fleste af vore reservater er tilknyttet lokale arbejdsgrupper, som på frivillig basis udfører en række praktiske arbejdsopgaver i det enkelte reservat. Det kan være vedligeholdelse af fugletårn og andre publikumsfaciliteter, rydning af krat, slåning med le, opsætning af fuglekasser, optællinger af fugle, gennemførelse af ture for publikum m.v. Alle medlemmer i DOF er velkomne i arbejdsgrupperne.

OVERVÅGNING OG PLEJEPLANER. På alle reservaterne foretages en løbende overvågning af ynglefuglene og visse steder også af de rastende fugle, samt af flora og padder. Disse undersøgelser

danner grundlag for udarbejdelsen af langsigtede, målrettede plejeplaner for hvert reservat.

TAG PÅ BESØG HOS FUGLENE. Fuglene og naturen har høj prioritet på Fugleværnsfondens reservater. Ved en række reservater er der anlagt naturstier og opført fugletårne/skjul, så de besøgende kan opleve fuglelivet uden at forstyrre.

INFORMATION. En effektiv naturbeskyttelse kræver bred, folkelig opbakning. Derfor opmuntrer vi alle til selv at komme ud og opleve naturen og fuglene. Ved de fleste reservater er der oplysningstavler og informationsfoldere, som præsenterer reservaterne samt deres natur og fugleliv.

INTERNATIONALT SAMARBEJDE. De fleste danske ynglefugle tilbringer en stor del af året uden for Danmarks grænser. Gennem BirdLife International har vi via DOF et tæt samarbejde med søsterorganisationer i Europa og Afrika. For at bevare nationalt, må man beskytte globalt.

ERFARING GIVER RESULTATER. Fugleværnsfonden har mere end 35 års erfaring i pleje og administration af naturområder, herunder etablering af publikumsfaciliteter. En erfaring som både fuglene, naturen og de besøgende har glæde af.

FINANSIERING. En forudsætning for Fugleværnsfondens arbejde er den økonomiske støtte fra DOFs medlemmer og andre privatpersoner. Støtten gives typisk i form af:

- Enkeltbidrag. Bidrag på over 500 kr. er fradragsberettigede. Max. fradrag 5.000 kr.
- Gavebreve der gælder for en periode på 10 år. Fuldt fradrag.
- Testamentariske gaver. Disse er fritaget for boafgift.

ANDRE VÆSENTLIGE BIDRAG ER:

- Donationer fra fonde og legater
- Sponsorstøtte til konkrete projekter (reservatkøb, bygning af fugletårne, oplysningsmaterialer)
- Gaver og praktisk hjælp fra firmaer m.v.
- Indtægter fra græsningsleje, rørhøst o.lign. i reservaterne

Du kan støtte Fugleværnsfonden med bidrag på girokontonr. 509-4232 og online på www.fuglevaernsfonden.dk

FUGLEVÆRNSFONDENS RESERVATER

- 1 AGERØ, Mors (1982, 2002)
27,5 hektar strandeng
- 2 BØVLING KLIT, Vestjylland (1979, 1983)
6,5 hektar strandeng
- 3 STUBBE SØ, Djursland (2002)
24 hektar eng, overdrev og skov
- 4 STORMENGENE, Rømø (1991, 1994)
35 hektar strandeng
- 5 SØLSTED MOSE, Sønderjylland (1993, 1994, 1996)
80 hektar hedemose
- 6 SØGÅRD MOSE, Sønderjylland (1986)
16 hektar hedemose
- 7 BØJDEN NOR, Sydvestfyn (1980)
14 hektar strandeng og brakvandsvig
- 8 ROHOLM, Odense Fjord (1978)
1 hektar kystfugleø
- 9 TRYGGELEV NOR, Sydlangeland (1975, 1981, 1997, 2004)
170 hektar sø, rørskov, eng og krat
- 10 GULSTAV MOSE, Sydlangeland (1971, 1976)
7 hektar rigkær
- 11 NAKSKOV INDREFJORD, Vestlolland (1987)
10 hektar rørskov og sø
- 12 SAKSFJED/HYLLEKROG, Sydlolland (1995)
163 hektar løvskov, strandeng, strandfælle og klit
- 13 BARUP SØ, Nordfalster (1988)
26 hektar rørskov, sø og krat
- 14 NYORD, v. Møn (1971, 1989, 1990, 1991)
136 hektar strandeng og strandrørsump
- 15 ÆGHOLM, nord for Møn (1969)
1,8 hektar kystfugleø
- 16 RAVNSTRUP SØ, Sydsjælland (1983)
9,5 hektar sø, rørskov og mose
- 17 GUNDSØMAGLE SØ, Nordsjælland (1984)
60 hektar sø, rørskov, skov og krat
- 18 VASERNE, Nordsjælland (1999)
14 hektar sø, ellesump, skov og krat

FUGLEVÆRNSFONDEN
 Dansk Ornitologisk Forening
 Vesterbrogade 138 - 140
 1620 København V

Telefon: 33 31 44 04
 Telefax: 33 31 24 35
 e-mail: fvf@dof.dk
 Hjemmeside: www.fuglevaernsfonden.dk
 Layout: XTERN DESIGN
 Tryk: Narayana Press, Gylling